

8. lpp.

“Ir iespējams apgūt kaut ko jaunu, nekad nav rutīnas.”

Zīmju valodas tulku nodaļas vadītāja Sarmīte Biščuha

OKTOBRIS 2022 | #10 (1145) | WWW.LNS.LV

Teksts: Inese Immure Foto: Madara Liepiņa

Grāmata par Eleonoru Stepaņuku

19. septembrī kultūras centrā “Rītausma” notika Marijas Brokānes grāmatas “Dzīve klusumā” atvēršanas svētki. Autore grāmatu veltījusi savas jaunākās nedzirdīgās māsas Eleonoras Brokānes-Stepaņukas piemiņai, kurai šogad apritētu 90 gadi.

LNS Goda biedre Eleonora Stepaņuka bija viena no aktīvākajām Latvijas Nedzirdīgo savienības (LNS) kultūras un mākslas dzīves veidotājām. Viņa nodzīvoja spilgtu un darbīgu dzīvi, kurā bija daudz izcilu notikumu un sasniegumu. Eleonora bija teikusi: “Mans pienākums ir mācīties un palīdzēt saviem līdzcilvēkiem.”

Kā uzsvēra Marija Brokāne, viņa visu dzīvi gājusi blakus savai jaunākajai māsiņai un atbalstījusi viņu visur, kur vien vajadzēja. Grāmatā stāstīts par Eleonoras dzīvi no dzimšanas līdz aiziešanai mūžībā – par bērnību un skolas laiku, par darba gaitām un aktivitātēm LNS, par viņas aizraušanos ar teātri un par ģimenes dzīvi.

Grāmatas atvēršanas svētkos piedalījās LNS prezidents Edgars Vorslovs, kurš autorei pateicās par ieguldījumu LNS vēstures atspoguļošanā un atzina, ka šī grāmata būs noderīga nākamajam paaudzēm.

LNS muzeja brīvprātīgā darbiniece Līga Kotova prezentācijā iepazīstināja klātesošos ar Eleonoras Stepaņukas dzīves gājumu, kā arī bija sagatavota izstāde viņas piemiņai. Savukārt

Marija Brokāne uzdāvināja LNS muzejam vairākas Eleonoras Stepaņukas personīgās lietas, piemēram, Eleonoras pašas izšūto tautastērpu.

Grāmata ir bagātīgi ilustrēta ar fotogrāfijām un nodrukāta 150 eksemplāros. Klātesošajiem bija iespēja to iegādāties par pašizmaksu (12 eiro), kā arī iegūt autorei autogrāfu.

Ikviens interesents šo grāmatu var nopirkt pie LNS viceprezidenta Ivara Kalniņa Elvīras ielā 19, Rīgā. ●

KOPSOLĪ LASIET

2.-3. OFICIĀLĀS VĒSTIS

- Svarīgākais Latvijas Nedzirdīgo savienībā
- Pozitīvs spriedums par naudas balvām sportistiem
- Ekskursijā ar digitālo gidu zīmju valodā
- Pārgājienā Rīgas parkos

4.-7. PIEEJAMĪBA

- Spēt iekļauties savā apkaimē – ieskats diskusijā “Nedzirdīgo cilvēku aktīva un efektīva iesaiste Rīgas pilsētvides organizēšanā – savu apkaimju attīstībā”
- Kā noformēt iesniegumu latviešu zīmju valodā
- Vai robs izglītības sistēmā?

8. NUMURA INTERVIJA

- Strādāt ar sirdi un dvēseli. Intervija ar LNS 2021. gada labāko darbinieci Sarmīti Biščuhu

9. NEDZIRDĪGO KULTŪRA

- Ideju daudzveidība “Cerības” izstādē

10.-11. DZĪVESSTILS

- Suns un nedzirdība. 2. daļa

12. DAŽĀDI

- Jubilāri
- Līdzjūtības
- “Sony” sāk tirgot dzirdes aparātus

NĀKAMĀJĀ NUMURĀ

INTERVIJA AR
BIJUŠO LNS VENTSPILS RB
PRIEKŠSĒDĒTĀJU
IMANTU BERGU

Aktualitātes

Latvijas Nedzirdīgo savienībā

IEPIRKUMU ORGANIZĒŠANAS KĀRTĪBA JAUNĀ REDAKCIJĀ

14. oktobrī LNS valde apstiprināja noteikumus "Iepirkumu organizēšanas kārtība biedrībā "Latvijas Nedzirdīgo savienība"" jaunā redakcijā. Kopš 2014. gada, kad apstiprināti iepriekšējie noteikumi, ir mainījušās normatīvo aktu prasības, un noteikumos iekļautie nosacījumi vairs neatbilst jaunajām prasībām.

PĀRDOS LNS ĪPAŠUMU RĒZEKNĒ

14. oktobrī LNS valde nolēma ierosināt LNS domei pieņemt lēmumu par LNS nekustamo īpašumu – trīsstāvu ēkas, kas atrodas Raiņa ielā 5A, Rēzeknē, un zemes gabala daļas – pārdošanu.

Trīsstāvu ēka LNS darbības nodrošināšanai vairs nav nepieciešama, un to vēlas iegādāties ēkas telpu īrnieks. Reizē ar ēku nepieciešams pārdot arī zemes gabala daļu, kas vajadzīga trīsstāvu ēkas darbības nodrošināšanai.

PAGARINĀS LĪGUMU BŪVDARBU PABEIGŠANAI RĪGĀ

Valde 14. oktobra sēdē iepazinās ar būvdarbu īstenošanas gaitu ERAF finansētajā projektā "Energoeffektivitātes paaugstināšana LNS ēkai Elvīras ielā 19 k-2". LNS prezidents Edgars Vorslovs informēja par konstatētajām problēmām un nepieciešamību pagarināt līgumu vēl uz mēnesi, lai tiktu pabeigti visi projektā paredzētie būvdarbi. Līgumu ar SIA "Lebeg", kas veic būvdarbus, pagarinās līdz 23. novembrim.

KOPĀ AR "NARVESEN" APGŪST ZĪMJU VALODU

Atzīmējot Pasaules Nedzirdīgo dienu 25. septembrī, Sabiedrības integrācijas fonds kampaņas "Atvērtība ir vērtība" ietvaros kopā ar Latvijas Nedzirdīgo savienību un "Narvesen" vēlējās parādīt sabiedrībai, ka būt atbalstošam nav sarežģīti. Divu stundu garumā "Narvesen" veikalā

tirdzniecības centrā "Origo" ikvienam interesentam bija iespēja apgūt pamata zīmes zīmju valodā un zīmju valodas alfabētu, ko mācīja LNS viceprezidenti Ivars Kalniņš un Brigita Lazda. ●

Teksts: Inese Immure Foto: Madara Liepiņa

Ekskursijā ar digitālo gidu zīmju valodā

20. septembrī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā (LNB) notika ekskursija ar digitālo gidu zīmju valodā. Ar šo iespēju nedzirdīgos apmeklētājus iepazīstināja LNS viceprezidents Ivars Kalniņš.

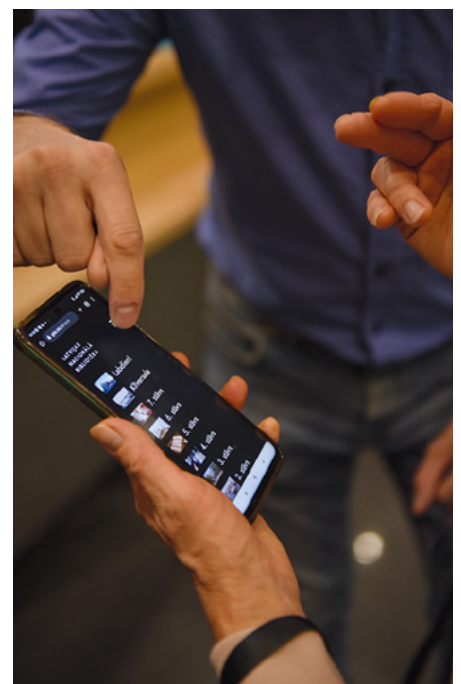
Ar digitālā gida palīdzību var izstaigāt visus ēkas stāvus un uzzināt interesantākos faktus par bibliotēku, kā arī par Klīversalu – vietu, kur bibliotēka atrodas. LNB ir sagatavojusi 11 videoklipus četrās runas valodās, latviešu zīmju valodā ar tekstu un starptautiskajās zīmēs. Teksts ir pielāgots arī neredzīgajiem apmeklētājiem.

Lai izmantotu digitālo gidu, ieejot bibliotēkā, vispirms jānododas uz Informācijas un uzziņu centru un ar savu mobilo tālruni jānoskenē kvadrātkods. Atveroties tīmekļvietnei,

jāizvēlas ekskursija latviešu valodā (simbols LV) un latviešu zīmju valodā (simbols divas plaukstas). Kad jums iedos apmeklētāja karti, tad varat sākt ekskursiju ar digitālo gidu. Stāstītājs zīmju valodā ir Ivars Kalniņš.

Ar digitālo gidu ir iespēja bez tulka palīdzības izstaigāt ēku individuāli sev ērtā laikā ne tikai klātienē, bet arī attālināti. Attālināti to varat apmeklēt, ieejot tīmekļvietnē www.gids.lnb.lv. Izvēlieties ekskursiju zīmju valodā, un ceļojums pa LNB var sākties. Ja vēlaties ar LNB iepazīstināt nedzirdīgos draugus no citām valstīm, tad izvēlieties jebkuru citu svešvalodu, un būs skatāmi videoklipi starptautiskajās zīmēs.

LNB digitālā gida pakalpojumu sāka piedāvāt šī gada martā. ●

Teksts: Jūlija Bite Foto: Madara Liepiņa

Pārgājienā Rīgas parkos

Starptautiskās nedzirdīgo nedēļas pasākumu ietvaros 24. septembrī notika labdarības pārgājiens "Sporto Latvija – ejam visi!". Šāda aktivitāte nedzirdīgajiem Latvijā notika pirmo reizi.

Pārgājiena laikā dalībnieki izstaigāja Nordeķu parku, Dzegužkalnu un Botānisko dārzu, kuru pārgājiena beigās dalībniekiem bija iespēja arī apmeklēt. Starta zonā pie LNS kultūras centra "Rītausma" visas dienas garumā bērni varēja izklaidēties piepūšamajās atrakcijās un "Sporto Latvija" šķēršļu trasē. Tāpat bija iespējams arī ieturēt gardu maltīti.

Pasākuma organizators un biedrības "Sporto Latvija" valdes loceklis Reinis Uzulnieks "Kopsoli" pastāstīja, ka "Sporto Latvija" sarīkoja divus šādus labdarības pārgājienu: pirmais bija neredzīgajiem, otrs – nedzirdīgajiem. Visi ienākumi tika novirzīti neredzīgo un nedzirdīgo vajadzībām.

Pasākumā piedalījās 107 dalībnieki. "Pārgājienā piedalīties varēja visi, neatkarīgi no vecuma, dzimuma, fiziskās sagatavotības līmeņa. Uzvarētājs tika izlozēts, līdz ar to laiks, kurā veikta distance, nebija svarīgs. Vienīgais nosacījums bija iziet trasī un veikt visus uzdevumus," pastāstīja Reinis Uzulnieks. Pārgājiena laikā dalībniekus gaidīja trīs uzdevumi, kas domāti cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem. Pirmais – Nordeķu

parkā, otrs – Dzegužkalnā un trešais – Botāniskajā dārzā. Katrā pieturpunktā bija divi brīvprātīgie no LNS. "Dzirdīgajiem dalībniekiem bija jāiejušas nedzirdīgo pasaulē, jo uzdevumi bija domāti cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem," pastāstīja pasākuma organizators. Pirmais pieturpunktā dalībniekus gaidīja triatlons ar trim uzdevumiem: šautriņu mešanu, dambreti un disku golfu. Otrajā stacijā dalībniekiem bija jāsaprot, kādu sporta veidu brīvprātīgie zīmju valodā viņiem rādīja. Savukārt trešajā stacijā bija jāparāda savs vārds zīmju valodā.

Paskaidrojot pasākuma mērķi, Reinis Uzulnieks pastāstīja: "Es visu dzīvi esmu saistīts ar sportu, bet mans kolēģis – "Sporto Latvija" dibinātājs Renārs Šķesters-Kambals – ir futbola kluba vadītājs. Mēs kopā sākām veidot plat-

formu sportolatvija.lv, lai parādītu, ka ir daudz un dažādu iespēju uzturēt un veicināt veselīgu dzīvesveidu. Šis bija integrācijas pasākums, lai sabiedrība ievērotu, ka starp mums ir arī nedzirdīgi un neredzīgi cilvēki."

Cilvēkiem ar invaliditāti, audžuģimeņiem un bērniem līdz septiņu gadu vecumam pasākums bija bez maksas, bet pārējiem bija piecu eiro dalības maksa.

"Esam noslēguši sadarbības memorandumu ar LNS un Latvijas Nedzirdīgo sporta federāciju. Līdz ar to šāds pasākums noteikti būs arī nākamgad. Tāpat kā šoreiz vienu pasākumu plānojam nedzirdīgajiem, otru – neredzīgajiem," atklāja Reinis Uzulnieks.

Pasākums notika sadarbībā ar LNS un Latvijas Nedzirdīgo sporta federāciju. ●

—Inese Immure

Pozitīvs spriedums par naudas balvām sportistiem

2017. gada nedzirdīgo spēlēs (*Deaflympics*) mūsu biedrs Māris Grēniņš izcīnīja zelta medaļu tāllēkšanas disciplīnā. Nu viņš ir guvis vēl vienu uzvaru. Augstākās tiesas (AT) Administratīvo lietu departaments 11. oktobrī atzina par pamatotu Administratīvās apgabaltiesas spriedumu, kuru bija pārsūdzējuši Ministru kabinets un Izglītības un zinātnes ministrija. AT likusi Ministru kabinetam mēneša laikā no sprieduma stāšanās spēkā piešķirt naudas balvu par izciliem sasniegumiem sportā maksimālajā apmērā (kā dzirdīgajiem un paralimpiskajiem sportistiem).

AT Senatoru kolēģija par pamatotu atzina iepriekšējās tiesas secinājumu, ka iestādes nav objektīvi pamatojušas atšķirīgu attieksmi pret pieteicējiem. Pēc 2017. gada panākuma piešķirami ievērojami mazāku naudas balvu salīdzinājumā ar citiem sportistiem vienādas nozīmes vai pat mazāk nozīmīgās sporta sacensībās līdzīgā periodā un līdzīgas konkurences apstākļos.

Lēmumā atgādināts, ka AT līdzīgā lietā jau iepriekš olimpiskās, paralimpiskās un nedzirdīgo spēles ir atzinusi par vienlīdz nozīmīgām.

Tiesā norādīja, ka Izglītības un zināt-

nes ministrijai ir rīcības brīvība, kā lemt par naudas balvu piešķiršanu un tās lielumu, tomēr rīcības brīvību ierobežo vienlīdzības princips. Naudas balvu piešķiršana un tās lielums ir pakārtots arī valsts finansiālajām iespējām. Tomēr tas, ka augstākā līmeņa sporta pasākumi, kas norisinās reizi četros gados, notiek dažādos budžeta gados, pats par sevi neatbilst atšķirīgas attieksmes pieļaušanu.

Objektīvus apstākļus, kas attaisno naudas balvas piešķiršanu atšķirīgā apmērā, iestādes izskatāmajā lietā nav norādījušas, tāpēc naudas balvu būs jāpiešķir. ●

Spēt iekļauties savā apkaimē

21. septembrī kultūras centrā "Rītausma" notika paneldiskusija "Nedzirdīgo cilvēku aktīva un efektīva iesaiste Rīgas pilsētvides organizēšanā – savu apkaimju attīstībā. Prakse. Problēmas. Risinājumi". Paneldiskusijas dalībnieki bija Rīgas pilsētas Apkaimju centra koordinatori, pārstāvji no Kultūras ministrijas, Rīgas pilsētas Apkaimju iedzīvotāju centra Apkaimju attīstības un sabiedrības integrācijas pārvaldes un Rīgas domes Labklājības departamenta un LNS prezidents Edgars Vorslovs un Dienas centra vadītāja Gunta Birnīte.

Diskusiju vadīja Māra Lasmane, meklējot atbildes uz jautājumiem, piemēram, kā uzlabot nedzirdīgo cilvēku informēšanas iespējas par Rīgas pilsētas apkaimju norisēm, aktivitātēm un notikumiem, kādas aktivitātes var sekmēt nedzirdīgo cilvēku piederības un atbildības sajūtu savai apkaimē, kāpēc nedzirdīgie cilvēki nespēj paust savu viedokli, vēlmes un vajadzības par savu apkaimi.

Runājot par apkaimju notikumiem un pasākumiem, apkaimju centra koordinatori atgādināja, ka informācija jāmeklē mājaslapās www.riga.lv un www.apkaimes.lv un apkaimju Facebook lapās, ka darbojas vairākas apkaimju biedrības, kurās aicina nedzirdīgos iekļauties.

Ivars Kalniņš atklāja, ka uz aicinājumu apmeklēt apkaimju pasākumus, nedzirdīgo rīdzinieku tipiskākā atbilde ir: "Tas nav man domāts, tas ir dzirdīgajiem." Jo – nav zināms, vai tur būs tulsks, vai būs vizuāla informācija, vai pasākums atbildīs manām interesēm.

Elfa Kesenfelde aicināja padomāt par videogida izveidošanu muzejos, līdzīgi kā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, "lai vienmēr nebūtu jāmeklē tulsks muzeja apmeklējumam, bez tam brīvdienās tulkī nestrādā".

Savukārt Edgars Vorslovs, kas pats ir no Daugavgrīvas apkaimes, atzīmēja, ka apkaimes mājaslapā ir grūti orientēties un atrast nepieciešamo informāciju.

Apkaimju centra koordinatori aicināja piedāvāt savas idejas un risinājumus, piemēram, apkaimes labiekārtošanai. Tā kā nedzirdīgajiem ir grūtības izteikties rakstiski, viņi nespēj paust savu viedokli. Ilona Liniņa Rīgas domes pārstāvjiem jautāja, vai nedzirdīgie var iesniegt iesniegumu zīmju valodā. Jautājums sākumā radīja nelielu apjukumu, bet pārstāvji atzina, ka "jā". Ilona Liniņa dzīvo Bolderājas apkaimē. Viņa griētu sūdzēties par iespēju nokļūt uz

Apkaimes projekta diskusija

Bolderāju. Sabiedriskais transports naktīs vairs nekursē. Varētu iet kājām vai braukt ar riteni, bet ceļi ir šauri. Tā kā tur brauc kravas mašīnas ar baļķiem, gājējiem nav droši iet pa ceļa malu. Jāiet pa iemītu taciņu zālē. Tumsā tas ir biedējoši. Nepieciešams asfaltēts celiņš gājējiem un velobraucējiem.

Jautājumus par apkaimēm un iekļaušanu iespējām aktīvi uzdeva Elfa Kesenfelde. Viņa pati dzīvo Šampētera apkaimē un ir iesaistījusies ne tikai savā, bet vēl piecu apkaimju Facebook grupās. Sākotnēji Elfa iesaistījās kaimiņapkaime grupās "Labi dzīvot Āgenskalnā" un "Pleskodāle". Vēlāk, lai palīdzētu kādai paziņai atrast dzīvokli, iesaistījās "Ziepniekkalns", "Baloži" un "Mārupe" Facebook grupā.

Diskusijā Elfu pārsteidza, ka Rīgas biedri maz zina, ka pilsēta ir sadalīta apkaimēs, tāpat nezina savu apkaimi un neiesaistās tās dzīvē. "Pati esmu vairāku apkaimju grupās, tas man dod sajūtu, ka pazīstu iedzīvotājus, kas dzīvo manā un blakus apkaimēs. Viņi man ir kļuvuši tuvāki. Facebook grupās uzzinu jaunumus par apkaimi un pasākumiem (piemēram, izstādes, talkas), kas notiek manā un blakus

esošajās apkaimēs. Tāpat Facebook atdošu lietas, kas man nav vajadzīgas, un atrodu sev nepieciešamas. Pirms pieciem gadiem grupā "Labi dzīvot Āgenskalnā" uz manu lūgumu atsaucās kāda kūku cepēja. Pasūtīju viņai kūkas, un kopš tā laika esam tuvākas. Apkaimju grupa ir vajadzīga ikvienam nedzirdīgajam, jo tad nejutamies izolēti," uzskata Elfa.

Elfa aicina apkaimju vadītājus vairāk padomāt par pasākumu pieejamību nedzirdīgiem un vājdzirdīgiem iedzīvotājiem. Piemēram, pasākuma laikā viņiem rezervēt vietu pirmajās rindās, lai vājdzirdīgie varētu labāk dzirdēt un stāstīto nolasīt no lūpām, bet nedzirdīgie labāk redzētu tulkus. Tāpat viņa aicina padomāt par izstādes eksponātiem, nodrošinot par tiem informāciju zīmju valodā, izmantojot QR kodu lasītāju.

Visaktīvākais paneldiskusijas dalībnieks bija Rīgas pilsētas Apkaimju iedzīvotāju centra Bolderājas punkta apkaimes koordinators Gaidis Balodis. Viņš sniedza savu redzējumu un iespējamus risinājumus, kā aktīvi un efektīvi iesaistīt nedzirdīgos cilvēkus Rīgas pilsētvides un savas apkaimes attīstībā. Gaidis Balodis avīzei "Kop-

solī” pastāstīja: “Jau nākamajā nedēļā pēc diskusijas darba sanāksmē ar centra vadību un apkaimju koordinatoriem pārrunājām Rīgas apkaimju nedzirdīgo iedzīvotāju aktuālos jautājumus – pašvaldības mājaslapās www.riga.lv un www.apkaimes.lv un pašvaldības sociālo tīku kontos ievietota informācija vieglajā valodā, videomateriālu pieejamība ar subtitriem, pašvaldības organizētu ekskursiju un publisko pasākumu nodrošināšana ar surdotulku. Tāpat darba sanāksmē vienojāmies, ka videomateriālam par Rīgas pilsētas līdzdalības budžeta projektu ideju konkursu tiks nodrošināti arī subtitri, lai nedzirdīgie iedzīvotāji jau oktobra sākumā var iepazīties ar informāciju par balsošanu par apkaimju iedzīvotāju un biedrību iesniegtajiem apkaimju pilsētvides labiekārtošanas projektiem un nobalsot par sev tīkamāko vai tuvākajā apkaimē plānoto projektu, ko iedzīvotāju atbalsta saņemšanas gadījumā īsteno pašvaldība. Apkaimju koordinatori arī turpmāk sadarbībā ar kolēģiem pašvaldības institūcijās strādās, lai iespēju robežās un pieejamā finansējuma ietvaros soli pa solim uzlabotu apkaimju nedzirdīgo iedzīvotāju ikdienu un stiprinātu vēlmi iepazīties ar uztveramu informāciju, lai sajutos iekļauti sabiedrībā jebkurā dzīves situācijā.”

Diskusija notika LNS projekta “Iekļaujamies Rīgas apkaimēs ar zīmju valodu! – 2” ietvaros. Projekta vadītājs Ivars Kalniņš ir ļoti gandarīts par paneļdiskusiju, kas notika pozitīvā gaisotnē. “Nedzirdīgo kopienas līdzdalība un iesaiste savas Rīgas apkaimes pasākumos un aktivitātēs vienmēr bijusi nepietiekama, tādēļ bija nepieciešams šo problēmu aktualizēt paneļdiskusijā. Būtiskākās problēmas ir informācijas un komunikācijas pieejamība. Diskusijas gaitā rasti interesanti risinājumi, kas varētu veicināt rīdzinieku ar dzirdes traucējumiem piederību savai apkaimē. Piemēram, katrā apkaimē notiek dažādi pasākumi un aktivitātes. Pārstāvji centīsies ieviest simbolus (piemēram, auss, kurai pāri ir svītra, vai divas kopā saliktas rokas, kas simbolizē tulkojumu zīmju valodā) savos informatīvajos kanālos, lai nedzirdīgie varētu redzēt, kuri plānotie pasākumi būs pieejami arī viņiem. Tāpat LNS turpinās atgādināt par nepieciešamību lielākajos Rīgas pašvaldības pasākumos nodrošināt tulkojumu zīmju valodā,” pastāstīja Ivars. ●

*Apkaimes koordinators
Gaidis Balodis*

Māra Lasmane vada diskusiju

Elfa Kesefelde aktīvi iesaistās diskusijā

Paneļdiskusiju apmeklēja kupls skaits interesentu

Kā noformēt iesniegumu latviešu zīmju valodā

Nedzirdīgo nedēļā diskusijā gan par nedzirdīgo cilvēku aktīvu un efektīvu iesaisti Rīgas pilsētvides organizēšanā, gan par pilsoniskās sabiedrības dažādību tika aktualizēts jautājums par iespēju nedzirdīgam cilvēkam iesniegt iesniegumu valsts vai pašvaldības iestādei latviešu zīmju valodā. Laikraksts "Kopsoli" vērsās gan Tieslietu ministrijā, gan Tiesībsarga birojā, lai noskaidrotu, kā pareizi noformēt iesniegumu latviešu zīmju valodā, lai tam būtu juridisks spēks.

Atbild Tieslietu ministrijas Komunikācijas departamenta sabiedrisko attiecību speciāliste Evija Rimšāne: "Valsts valodas likuma 3. panta 3. daļa paredz, ka valsts nodrošina latviešu zīmju valodas attīstīšanu un lietošanu saziņai ar nedzirdīgajiem cilvēkiem. Vēršam uzmanību uz to, ka šis likums neregulē detalizētus jautājumus par nedzirdīgo cilvēku iespējām iesniegt iesniegumu iestādei savā valodā – latviešu zīmju valodā.

Tieslietu ministrija norāda, ka iesniegumu iestādei vai privātpersonai, kas īsteno valsts pārvaldes uzdevumus, var iesniegt rakstveidā, elektroniski vai izteikt mutiski. Līdz ar to no ērtuma viedokļa Tieslietu ministrija aicinātu rast iespēju nedzirdīgiem cilvēkiem šāda veida iesniegumus iesniegt elektroniski, izmantojot sev tuvāko cilvēku (likumisko pārstāvju) palīdzību. Ja tomēr ir nepieciešams iesniegt iesniegumu klātienē (mutvārdos), tad var izmantot surdotulka pakalpojumu. Informējam, ka Latvijas Nedzirdīgo savienība personai ar dzirdes invaliditāti nodrošina surdotulka pakalpojumu līdz 120 stundām gadā saskarsmes nodrošināšanai ar citām fiziskām un juridiskām personām, nepārsniedzot valsts budžetā pakalpojuma sniegšanai paredzēto līdzekļu apmēru."

Atbild Tiesībsarga biroja Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas vecākā juriste Alise Artamonova.

Ja iesniegumu vēlas iesniegt klātienē, tad jānododas uz valsts vai pašvaldības iestādi. Iestādē jālūdz, lai tiek nodrošināts surdotulka pakalpojums, lai nedzirdīgā persona varētu iesniegt iesniegumu vai saņemt konsultāciju. Ja iestāde nevar nodrošināt surdotulka pakalpojumu, nedzirdīgajai personai uz iestādi jānododas kopā ar surdotulku.

Iestādē nedzirdīgajai personai jā-

Tieslietu ministrija

lūdz, lai iestādes darbinieks ar surdotulka palīdzību noformē personas iesniegumu rakstveidā. Pamats šādam lūgumam būtu Iesniegumu likuma 3. panta 3. daļa. Iestādes darbiniekam jā sagatavo divas rakstveida kopijas – viena iestādei, otra nedzirdīgajai personai. Nedzirdīgajai personai abi šie eksemplāri jāparaksta.

Ja iesniegumu vēlas sagatavot video formātā, tad jānofilmē video un tas jānosūta vai jāiesniedz iestādei. Ņemot vērā, ka šādi gadījumi praksē nav bijuši vai bijuši ļoti maz, jāmeklē radoši risinājumi. Pāris iespējamie varianti:

- Ja personai ir elektroniskais paraksts, tad video failu var parakstīt ar drošu elektronisko parakstu un nosūtīt iestādei e-pastā. Taču bieži vien video faila izmērs var pārsniegt e-pastā nosūtāmā faila maksimālo izmēru (parasti tie ir ap 25 MB). Tādēļ labāks variants būtu nofilmēt video, augšupielādēt to privātā "mākonī" (piemēram, krātuvē *failiem.lv* vai *YouTube* vietnē privātā režīmā) un nosūtīt iestādei saiti uz šo video. Saite uz video būtu jānorāda īsā pavadvēstulē, kurā būtu šāds teikums: "Lūdzu izskatīt iesniegumu, kas pieejams šeit: /saite/". Un šī pavadvēstule jāparaksta ar elektronisko parakstu un jānosūta iestādei uz e-pastu.
- Ja personai nav elektroniskā

paraksta, tad video failu var ielikt USB zibatmiņā un iesniegt to iestādei. Kopā ar šo USB zibatmiņu būtu nepieciešams iesniegt īsu pašrocīgi parakstītu pavadvēstuli, kurā lūgts izskatīt video iesniegumu.

Iesniegumā obligāti ir jānorāda:

- iesniedzēja vārds, uzvārds,
- iesniedzēja adrese (uz kuru iestādei sūtīt atbildi),
- iesniedzēja e-pasts (ja iesniegums iesniegts elektroniski),
- adresāts (iestādes nosaukums un adrese),
- situācijas apraksts, jautājumi, lūgumi iestādei u. tml.,
- iesnieguma datums,
- paraksts.

Papildu informācija pieejama arī Tiesībsarga mājaslapā (skat. lapas apakšā esošos dokumentus): www.tiesibsargs.lv/kontakti/iesniegums.

Gadījumā, ja kāda iestāde atsakās izskatīt nedzirdīgas personas latviešu zīmju valodā noformētu iesniegumu, aicinām nedzirdīgās personas par šādiem gadījumiem ziņot Tiesībsargam.

Piezīme: video iesniegumā zīmju valodai ir jābūt labi saskatāmai, piemēram, personas aizmugurē nedrīkst būt logs vai cits gaismas avots. ●

Vai robs izglītības sistēmā?

Dzirdīgie bērni bērnudārza gaitas var sākt no 1,5 gada vecuma jebkurā iestādē, kas piedāvā vispārējās izglītības programmu siles grupās. Savukārt nedzirdīgiem bērniem ir izstrādāta speciāla izglītības programma. Tāda Rīgā ir vienā bērnudārzā, un šajā programmā nedzirdīgos bērnus pieņem vien no 2,6 gadu vecuma. “Kopsolī” skaidro, kāpēc tā ir un kādi ir iespējamie risinājumi.

Bērns ar dzirdes traucējumiem var uzsākt bērnudārza gaitas speciālā programmā uzreiz pēc pedagoģiski medicīniskās komisijas iziešanas, norāda Valsts izglītības satura centrs. Šāda speciālā programma Rīgā ir pirmsskolas izglītības iestādē (PII) “Dzintariņš”, kur nedzirdīgus bērnus uzņem no 2,6 gadu vecuma. Saskaņā ar Darba likumu bērna kopšanas atvāļinājums Latvijā nepārsniedz pusotru gadu. “Tad rodas jautājums, ko darīt nedzirdīgai māmiņai, kurai jāatgriežas darbā, bet bērns ir ar dzirdes traucējumiem,” jautā sociālā darbiniece un atbalsta persona dzemdībās Gunta Birnīte.

UZŅEMŠANAS VECUMU NOSAKA IESTĀDE

Ministru kabineta 2012. gada 16. oktobra noteikumi Nr. 709 “Noteikumi par pedagoģiski medicīniskajām komisijām” nenosaka nekādus vecuma ierobežojumus pedagoģiski medicīniskās komisijas apmeklējumam. Tādējādi bērns ar dzirdes traucējumiem var uzsākt bērnudārza gaitas uzreiz pēc komisijas iziešanas. Komisiju var iziet arī pusotru gadu vecs bērns. Taču Rīgas PII “Dzintariņš” speciālās pirmsskolas izglītības programmā izglītojamies ar dzirdes traucējumiem no pusotra gada vecuma nepieņem. Tas ir norādīts arī Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta mājaslapā. Kāpēc?

Gan Izglītības ministrija, gan Valsts izglītības satura centra Speciālās izglītības nodaļas vadītāja Anita Falka norāda, ka šajā gadījumā jautājums ir par konkrētu izglītības iestādi. “Iespējams, šajā izglītības iestādē nav atbilstošu telpu, aprīkojuma vai pedagogu,” skaidro Anita Falka. “Visticamāk, ka tas ir ierakstīts iestādes nolikumā un saskaņots ar dibinātāju – pašvaldību.”

To, vai iestādē ir siles grupa, nosaka pati iestāde. PII “Dzintariņš” skaidro, ka šāds uzņemšanas vecums ir saistīts ar iestādes darba organizāciju. “Šeit

nav nevienlīdzības. Jebkura PII var licencēt šo programmu un noteikt, vai ir vai nav šīs vecuma grupas. Arī ne visās parastajās PII ir pirmā jaunākā (silītes) vecuma grupa. Tieši tāpat arī dzirdīgie bērni gaida rindā un bieži vien saņem vietu 2–3 gadu vecumā,” norāda iestādes vadītāja Ilona Vindava.

Vienlaikus “Dzintariņā” uzsver, ka, lai iesniegtu dokumentus bērnudārzā, vecākiem nav jāgaida, līdz bērns sasniedz 2,6 gadu vecumu, jo to var darīt uzreiz, kad izieta medicīniskā komisija. “Ja nepierakstās rindā, iespējams, būs jāgaida ilgāk, jo vietas ir ierobežotas,” norāda Ilona Vindava. Viņa arī vērs uzmanību, ka prioritāte ir bērniem no Rīgas, jo “Dzintariņš” ir Rīgas pašvaldības PII.

VAJADZĪGA NEDZIRDĪGO VIDE

Bērns var iet arī parastajā bērnudārzā – tur šāda medicīniskā komisija nav vajadzīga. Taču Gunta Birnīte ir pārliecināta, ka nedzirdīgam bērnam, lai pilnvērtīgi attīstītos, jau no agras bērnības ir jābūt nedzirdīgo vidē. “Patiesībā šajā vecumā vēl īsti nevar zināt, vai bērns ir vai nav nedzirdīgs. Gadījumā, ja viņš ir nedzirdīgs un mēs viņu aizsūtām uz dzirdīgo bērnudārzu, ko šis bērniņš apgūs? Ja vecāki ir nedzirdīgi, tad bērnam uzreiz tiek mācīta zīmju valoda. Bet, ja vecāki ir dzirdīgi un zīmju valodu nepārzina pietiekami labi, tad bērns divus gadus un sešus mēnešus dzīvo citā pasaulē un nevar komunicēt. Kāpēc viņu diskriminē?” skaidro Gunta Birnīte.

Viņa atceras gadījumus, kad mamām jau bija jāatgriežas darbā, bet nebija, ar ko atstāt bērnu. Ja ģimene ir turīga, bērnu var vest uz privāto bērnudārzu. Taču arī tur audzinātāji nerunā zīmju valodā un bērns nevar pilnvērtīgi iekļauties. “Ir arī otra problēma,” stāsta Gunta Birnīte. “Patlaban situācija ir tāda, ka daudzas mammas ir spiestas sēdēt mājās, iet prom no darba un saņemt bezdarbnieka pabal-

stu. Ņemot vērā arī tagadējo ekonomisko situāciju valstī, vecāki nevar atļauties ilgi būt bez darba. Abiem jāstrādā, lai nopelnītu iztikai.”

Ar vārdzirdīgiem bērniem nedaudz vienkāršāk – viņus vecāki var ievietot logopēdiskajā grupā dzirdīgo bērnudārzā. Savukārt nedzirdīgajiem vajadzīgs tieši nedzirdīgo bērnudārzs. “Ja aizejam uz kādu bērnu laukumu un paskatāmies – nav tā, ka tur ir pilns ar nedzirdīgiem bērniem. Dzirdīgie bērni laukumā iepazīstas, aprunājas, bet nedzirdīgais bērniņš īsti nevar ar citiem komunicēt. Uzskatu, ka bērnudārzs ir lieliska vide, kurā viņam atbilstoši savam vecumam sākt integrēties sabiedrībā,” stāsta Gunta Birnīte. Viņa arī domā, ka nedzirdīgiem vecākiem vajadzētu izrādīt iniciatīvu un, ņemot līdzi tulku, pašiem vērsties pie bērnudārza vadības.

IR ARĪ IZŅĒMUMI

Patlaban bērnudārzā pieļauj izņēmumus un dažus bērnus pieņem arī ātrāk. Gunta Birnīte pieļauj, ka tas tiek darīts, lai pilnībā nokomplektētu grupas. “Notika brīnums, un bērnu pieņēma 2,2 gadu vecumā,” stāsta Birnīte. Iestādē skaidro, ka mamma lūgusi uzņemt bērnu ātrāk, turklāt tur jau mācījās viens no viņas bērniem un bērnudārzs bijis pretimnākošs ar nosacījumu, ka agrāk par diviem gadiem noteikti neuzņems. “Mēs nogaidījām to laiku, lai jau ir apgūtas dažas kultūrhigiēniskas iemaņas. Tas ir otrs izņēmuma gadījums – pēc apgādnieka zaudējuma māmiņai palika četri bērni, un visi bija vai ir mūsu audzēkņi, daži arī nesaņiedzot 2,6 gadu vecumu,” stāsta Ilona Vindava.

Iestādē norāda, ka nekādas sūdzības par uzņemšanas vecumu no nedzirdīgiem vecākiem nav saņēmuši, un aicina vērsties pie vadītājas vai izglītības metodiķes, ja ir kādi jautājumi par bērnu uzņemšanu. ●

Strādāt ar sirdi un dvēseli

“Esmu savā vietā!” – tā par savu darbu saka LNS Rehabilitācijas centra Zīmju valodas tulku nodaļas vadītāja SARMĪTE BIŠČUHA. Zīmju valoda ir viņas otrā dzimtā valoda, jo Sarmīte uzaugusi nedzirdīgo vidē. Viņa no sirds mīl savu darbu, kas tika novērtēts, gada sākumā saņemot LNS Gada algotā darbinieka titulu.

Kā nonācāt LNS?

Esmu rīdziniece un uzaugu nedzirdīgu vecāku ģimenē. Mani pirmie dzīves gadi pagāja Elvīras ielā, jo toreiz tur atradās mācību ražošanas uzņēmuma kopmītnes. Kad vecākiem piešķīra dzīvokli, pārcēlāmies uz dzīvi Imantā. Pabeidzu Rīgas Tirdzniecības tehnikumu, un manas darba gaitas sākās Trikatā, Valkas rajonā. Tur izveidoju ģimeni, bet, laikam ejot, sapratu, ka maniem bērniem tur nebūs nekādas izaugsmes, turklāt ar darbiem kļuva arvien grūtāk, un nolēmu atgriezties pie vecākiem Rīgā. Tā kā mana pirmā profesija bija kasiere pārdevēja, sāku strādāt veikalā. Šis darbs nebija viegls, jāstrādā bija 14 stundas dienā. Mana māsa to visu redzēja un teica, lai dodos strādāt radošu darbu LNS par tulku. Tā 2005. gadā nokļuvu LNS Komunikācijas centrā un strādāju līdz pat šodienai. Man nebija viegli mainīt darbavietu, jo esmu diezgan noslēgta un reizēm neesmu droša par pārmaiņām. Māsa bija mani brīdinājusi, ka darba devējs pirms pieņemšanas darbā jautās, vai es protu izmantot jaunās tehnoloģijas. Viņa teica, lai saku, ka visu saprotu. Patiesībā tā nebija. Es pat nezināju, kas ir dators. Taču, sākot strādāt, ar kolēģu atbalstu pamazām visu iemācījos.

Kāds bija jūsu pirmais priekšstats par LNS?

Toreiz mans priekšnieks LNS Komunikācijas centrā bija tagadējais LNS prezidents Edgars Vorslovs. Kad sākās manas darba gaitas LNS, tās prezidents bija Arnolds Pavlins. Es viņu apbrīnoju, kā viņš spēja vadīt tik lielu un varenu organizāciju! Tas manī radīja lielu cieņu pret viņu. Savukārt sākumā man no tiešā priekšnieka Edgara Vorslova bija nedaudz bail, bet laika gaitā sapratu, ka viņš ir labs cilvēks, mums bija ļoti viegli komunicēt un saprasties. Jau drīz es sapratu, ka esmu īstajā vietā, ka šis darbs man patīk un nevēlos neko mainīt.

Vai bērībā bija doma, ka kļūsit par tulku?

Nē, lai gan visu bērību pavadīju nedzir-

dīgo sabiedrībā. Savulaik tēvs darbojās drāmas ansablī un pantomīmā, mani ar māsu viņš bieži veda uz kultūras namu “Rītausma”. Patiesībā mani vecāki pat negribēja, lai es un māsa strādātu par tulku, jo baidījās dzirdēt kaut ko sliktu par saviem bērniem. Taču dzīve veica savas korekcijas un joprojām abas strādājam šajā profesijā.

Vai varat iedomāties sevi kādā citā profesijā?

Šobrīd nē. Šajā darbā esmu ar sirdi un dvēseli. Protams, gājis visādi – ir bijušas gan asaras, gan prieka mirklī, un ar visu esmu tikusi galā, jo tā ir mana sirdslieta. Es redzu sevi šajā sabiedrībā. Kādreiz, protams, domāju: kā būtu, ja es strādātu kaut kur citur. Bet tās ir tikai pārdomas.

Kas jums visvairāk patīk darbā?

Šajā darbā katru dienu ir kaut kas jauns. Ir iespējams apgūt kaut ko jaunu, nekad nav rutīnas. Kad redzu, ka klients ir apmierināts ar sniegto pakalpojumu, jūtos gandarīta. Darbā man ir svarīgs arī manu tulku atbalsts, savstarpējā cieņa un izpratne citam par citu, jo mēs esam komanda.

Varbūt gribētos, lai kaut kas ir citādāk?

Vienmēr ir iespējas augt un tiekties uz sasniegumiem.

Šobrīd aktuāla problēma ir tulku trūkums. Kā jūs ar to tiekat galā?

Esam palikuši 32 tulki. Lielākā daļa strādā uz pilnu slodzi, bet ir neliela daļa, kas tikai piestrādā. Situācija nav patīkama. Mēs uzrunājam studentus, kuri pašlaik apgūst surdotulka profesiju, iedrošinām nākt pie mums strādāt. Vēršamies arī pie nedzirdīgiem vecākiem, kam ir dzirdīgi bērni. Esam priecīgi, ka katru gadu pie mums tomēr uzsāk darba gaitas jaunie surdotulki. Ceru, ka šis interesantais darbs ieinteresēs nākotnē daudzus jauniešus!

Vai gadās, ka klients lūdz tulka pakalpojumu, bet brīva tulka nav?

Parasti cenšamies nodrošināt surdotulka pakalpojumu visiem klientiem.

Protams, gadās situācijas, kad tulku vajag nekavējoties. Tad piedāvājam pakalpojumu attālināti. Tāpēc vienmēr iedrošinām klientus ņemt līdzi savu vizuālo saziņas ierīci – planšeti vai mobilo tālruni.

Kādi ir jūsu vaļasprieki?

Šobrīd mans vaļasprieks ir apmeklēt futbola spēles, jo viens no maniem dēliem ir futbolists. Sekoju viņa sporta gaitām, atbalstu, kad vien varu. Otrs mans hobijs ir pavadīt laiku piemājas dārzā un būt labai vecmāmiņai. Vakaros, ja paliek kāds brīvs brīdis, ļoti patīk lasīt grāmatas. Jāatzīst, ka pēdējā laikā esmu tik ļoti aizņemta, ka palasīt izdodas reti.

Jūs saņēmat LNS apbalvojumu “Gada algotais darbinieks”.

Biju negaidīti pārsteigta, jo nekad neienāca prātā, ka varētu to saņemt. Vienmēr esmu savu darbu veikusi pēc labākās sirdsapziņas. Kad paziņoja nominantus, es šo video nebiju noskatījusies. Tad kādā brīvā brīdī sāku skatīties video un biju negaidīti pārsteigta, ieraugot savu vārdu un uzvārdu. Pirmās emocijas, protams, bija asaras – liels pozitīvs savīļņojums. Jutos gandarīta, ka mans darbs ir pamanīts. Dažreiz rodas sajūta, ka visu laiku kaut kur skrienu, kaut ko daru, bet neviens to neredz. Liels paldies LNS vadībai par novērtējumu! ●

Teksts: Anete Matvejeva Foto: Madara Liepiņa

Ideju daudzveidība "Cerības" izstādē

Starptautiskās nedzirdīgo nedēļas ietvaros 19. septembrī kultūras centrā "Rītausma" tika atklāta nedzirdīgo mākslinieku kopas "Cerība" izstāde, kurā apmeklētāju vērtējumam savus darbus izstādījuši seši mākslinieki: Madara Liepiņa, Madara Indriksone, Agnese Kišūne, Ieva Vilciņa, Pēteris Čivlis un Oksana Deksnē.

Mākslinieki izstādei nav devuši nosaukumu, bet to varētu nodēvēt par "Dualitāti". Tā ir izstāde, kurā vienlaicīgi spožojas tradicionālais pret moderno, eļļas gleznas pret fotogrāfijām, melnbaltais pret krāsaino, saullēkts pret saulrietu, diena pret nakti, gaisma pret tumsu, reālais pret sirreālo. Darbu dažādība attēlo mākslinieku nebeidzamos meklējumus un sniegšanos pretī savai radošajai vīzijai, vairākkārt izaicinot sevi gan kā profesionāļus, gan kā personības.

Izstādes darbi izceļas ar daudzveidību izpildījumā, tehnikā un formā. Madaras Liepiņas fotogrāfijas pārsteidz ar unikalitāti, ko veiksmīgi papildina Madaras Indriksones un Pētera Čivļa gleznojumi, Ievas Vilciņas un Agneses Kišūnes digitālās ilustrācijas un Oksanas Deksnē zīmējumi. Katram apmeklētājam ir iespēja atrast savu favorītu, kā arī iegrimt pārdomās. Piemēram, Madaras fotogrāfija "Saulriets vai saullēkts" dod skatītājam iespēju padomāt, kurš dienas laiks ir fiksēts – saules riets vai ausma.

Fotogrāfijām nakts gaismā seko jutekliski un drosmīgi melnbalti akti, kas atgādina, ka cilvēka ķermenis ir mākslas darbs. Autore aicina novērtēt cilvēka ķermeņa skaistumu un tā spēju komunicēt ar iekšējo un ārējo pasauli. Darbos notvertie modeļu žesti un ķermeņa valoda, tās vieglums un teatrālums rada sirreālu iespaidu un ļauj vaļu skatītāju iztēlei. Kādā fotogrāfijā modelis redzams ar kūstošu sveču kroni, bet citā – upes vidū malko tēju. Ir arī attēls ar iemūžinātu mirkli, kurā zvaigžņotas nakts ieskaustais pāris kā kosmonauti gozējas mēnesgaismā, bet blakus bildē uzmanību notver jau citas būtnes, kurās ir saskatāmi pārsteidzoši cilvēka vaibsti.

Madara Indriksone izstādījusi gleznas, kurās demonstrē spēcīgas zināšanas akadēmiskajā gleznošanā. Darbi izceļas ar dramatiskām ēnām, spēcīgiem silueteim un reizē ar maigām tonalitātēm un nostalgiskām noskaņām. Skatītājam ir iespēja novērtēt ne tikai akadēmiskās studijas, bet arī oriģinālos darbus.

Izstādē piedalījās (no kreisās) Agnese Kišūne, Madara Liepiņa un Madara Indriksone

Kontrastā tradicionālajiem Madaras gleznojumiem apskatāmi Pētera Čivļa ekspresīvie darbi ar raibām, bet maigām impresionistiskām noskaņām. Pēteris skatītājam ne tikai ļauj aizceļot uz tālām, eksotiskām zemēm, bet arī dod iespēju paskatīties uz vietējiem dabas skatiem ar jaunām, sapņainām vēsmām. Pētera darbos jaušami centieni notvert sirdij tuvas, siltas atmiņas, uz kurām atskatīties ar ilgošanos.

Pētera sapņainajiem gleznojumiem seko Ievas Vilciņas konceptuālās grafikas. Ieva vairākkārt attēlo zīmju valodu, ilustrējot rokas. Tādā veidā māksliniece ne tikai komunicē ar skatītāju, bet arī demonstrē šīs valodas un tās izpausmes skaistumu. Ieva izstādījusi arī digitālās ilustrācijas tehnikā veidotus laikabiedru portretus, tādējādi parādot šīs mākslas plašās iespējas. Šo daudzveidību demonstrē arī Agnese Kišūne savos eksperimentālajos digitālajos darbos. Agnese iedvesmojusies no dabas elementiem, attēlojot tos ģeometriskos veidos. Ziedu motīvi izskatās kā meditatīvas mandalas, bet kukaiņiem līdzīgie tēli kā psiholoģiskais Roršaha tests. (*Red. piezīme – Roršaha tests pazīstams arī kā tintes traipu tests, ko izmanto personības izpētes, psiķes un tās traucējumu diagnostikā. Šo testu izveidojis Šveices psihiatrs un psihologs Hermans Roršahs.*)

Neskatoties uz ģeometriskajām, sintētiskajām figūrām, darbi ir siltos, dabiskos zemes toņos, kas tiem liek izskatīties kā sapņainām vīzijām.

Pēc šamaniskajiem Agneses darbiem varam vērot Oksanas Deksnē dārzu. Tajā ir attēloti tikko uzplaukuši romantiski pumpuri un redzamas impresionistiskas puķu dobes, kas rosina skatītāju tajās iegulties. Oksanas darbi izskatās kā maģiskas feju zemes zīmējumi, kas vilina apmeklētājus uz kavēties un grīmt fantāzijā.

Mākslinieki izstādē prezentē tehniku un ideju daudzveidību, akcentējot ikdienā sastopamu mirkļu un lietu burvību, bet vienlaicīgi radot iepriekš neredzētas pasaules. Šie skaistuma meklējumi tiek atrasti peonijas ziedlapu fotogrāfijās un pļavu zīmējumos, sapņainu kāpu gleznojumos un dramatiskās loga vitrīnās.

Latvijas nedzirdīgo mākslinieku kopa "Cerība" dibināta 1991. gada 6. decembrī. Par tās pirmo priekšsēdētāju kļuva Roberts Kesenfelds. Šogad mākslinieku kopai "Cerība" apīrit 31 gads. Vairākus gadus kopa ir devusi iespēju māksliniekiem radoši izpausies, attīstīties un augt, kā arī izstāžu apmeklētājiem baudīt mākslu un vairot prieka sajūtu. ●

Suns un nedzirdība. 2. daļa.

Suņa ienākšana meitas ģimenē radīja dabisku vēlmi izprast komunikācijas principus starp cilvēku un suni. Iepriekšējā avīzes numurā varējāt iepazīties ar informāciju par nedzirdīgiem suņiem un veterinārārsta apmeklējumu, šajā – kā nedzirdīgajiem un vārdzirdīgajiem labāk komunicēt un apmācīt savu labāko draugu – suni. Pieredzē dalās suņu uzvedības speciāliste Līga Zvirgzdiņa-Grebina un laikraksta "Kopsoli" nedzirdīgās lasītājas suņu saimnieces.

KOMUNIKĀCIJA AR ĶERMEŅA VALODU

Kā iepriekšējā rakstā noskaidrojām, suns ar citiem suņiem un cilvēkiem primāri komunicē ar ķermeņa valodu un emocijām un tikai pēc tam apgūst cilvēka vārdiskās komandas. Suņu

uzvedības speciāliste **Līga Zvirgzdiņa-Grebina** stāsta: "Komunikācija ar suni un viņa apmācība ir jābalsta uz pareizi organizētu ikdienas dzīvi, kurā piepalīdzam

sunim īstenot un atkal un atkal atkārtot tās darbības, kādas mēs vēlamies, lai viņš turpmāk konkrētā dzīves situācijā īstenotu. Tāpat ir svarīgi pašiem ar savu ķermeņa valodu pārliecināti un mierīgi komunicēt ar suni."

Ir vairākas ķermeņa kustības, ko suns spēj nodot un nolasīt kā dažādus signālus. Piemēram, nomierinošie signāli ir tādi, kurus suns izrāda, kad ir ārpus savas komforta zonas, bet ar savām emocijām spēj vēl pats tikt galā. Tā ir žāvāšanās (kas nav saistīta ar miegu), sava deguna laizīšana, skatiena vai visa ķermeņa novēršana. Ja nepatīkamā situācija turpina attīstīties un suns nespēj tikt galā ar savām emocijām, tad parādās stresa signāli, piemēram, ausu pieglaušana un acu izvalbīšana, apmatojuma sacelšanās, kūkums mugurā, sastingšana. Šādās situācijās saimniekam vajag iejaukties un pievērst sava suņa uzmanību. Tāpat saimnieks var nostāties starp suni un kairinātāju. Ja nepatīkamā situācija turpinātu attīstīties, tad suns sāktu rādīt paaugstināta stresa signālus – rūkšanu, cenšanos kost, uzbrukumus u. c. Lai gan šie ir dabiski suņu savstarpējās komunikācijas signāli, arvien vairāk suņu uzvedības/apmācību treneri un saimnieki sāk izmantot tos komunikācijā ar suni. Turklāt šādā komunikācijā nav jāiesaista balss vai dzirde! Piemēram, jebkurš suņa saimnieks var sākt ar to, ka novēršas

Elfa ar savu Vau kungu Lauvu

vai tēlo žāvāšanos, lai nomierinātu savu suni.

Suņi var komunicēt dažādos veidos. Sandra stāsta: "Ja sunim blodiņā beidzies ūdens, viņš sēž pie izlietnes tik ilgi, kamēr es to pamanu. Ja traukā nav pārtikas, tad suns sēž pie skapīša, kur nolikta pārtika. Ja suns grib spēlēties, viņš paņem mutē spēļmantiņu. Ja es vai vīrs to nepamanu, tad viņš piebaksta ar mantu pie mūsu kājām, aicinot mūs spēlēties." Savukārt Elfa ar savu suni Lauvu komunicē balsī, reizēm ar acu skatienu un zīmēm. "Kad sāku teikt "atā" vai "ārā!", suns pirmo burtu "a" uztver sāpīgi. Ja turpinājumā skan "ārā!", viņš no laimes rej un steidzas uz durvīm. Ja "atā", tad bēdīgs palien zem galda. Kad saku "braucam!", viņš neļauj man sakārtot lietas līdzņemšanai, jo visu laiku maisās pa kājām. Tāpēc tagad vispirms sakrāmēju mantas un tikai tad saku "braucam!," stāsta Elfa.

APMĀCĪBA UN NODERĪGAS KOMANDAS

Suni var apmācīt jebkurā vecumā. Pastāv maldīgs uzskats, ka tikai jauni suņi labi apgūst komandas. Tomēr tā nav, jo vecāki suņi labāk notur uzmanību, kas nepieciešama mācību procesā. Jebkuram sunim būtiski ir iemācīt četras komandas, kas nepieciešamas sadzīvē un var glābt viņa dzīvību: piesaukšana pie sevis (Pie manis!), apstāšanās (Stop!), atdošana jeb izlaišana

no mutes (Dod!), kā arī gaidīšana jeb palikšana saimnieka norādītajā vietā (Gaidi!). Apmācības laikā tiek izmantoti suņu gardumi. Sākumā sunim ar garduma palīdzību jāizpilda vēlamā darbība. Par katru sekmīgu izpildi jāiedod gardums un jāpaslavē. Kad komanda apgūta, tad vairs neizmanto gardumu vēlamās darbības izpildei, bet rāda konkrētu rokas signālu (un/vai pieliek klāt balss komandu). Pēc pareizas komandas izpildes vienmēr iedod gardumu un paslavē.

Svarīgi, lai apmācības process ir pozitīvs un gan saimnieks, gan suns visu dara ar prieku. Ja komandas apgūtas ar rokas signālu, tad tas var noderēt, ja vecumdienās sunim pasliktinās dzirde. Tādā gadījumā suns nejutīsies izolēts un varēs turpināt ar jums komunicēt.

Gundega ar suni sarunājas ar zīmēm, bez balss, ko gan izmanto tikai tad, lai pasauktu suni pie sevis. Gundegas Dora zina zīmes "Ejam laukā!", "Nāc ēst!", "Gulēt!". "Ja suns nokārtojies mājās, es saķeru galvu, kā teikdama: "Vai, vai!", un suns, kā atvainodamies, mani glāsta ar ķepu," stāsta Gundega. "Dorai patīk, ja parādu abas savas plaukstas, un viņa tām pretī liek savas ķepas." Savukārt Sintija dod komandas balsī. Viņas Sisis prot atšķirt komandas "Iesim ārā!", "Ej gulēt!" un "Nedrīkst iet!".

Ir pāris komandu, kas ļoti noderētu nedzirdīgam saimniekam. Speciāliste

Līga skaidro: “Ieteiktu iemācīt lietu pacelšanu un atdošanu cilvēkam rokās (Aport!). Ja suns sadzird, ka kaut kas (piemēram, naudas maks vai atslēgas) nokrīt, un redz, ka saimnieks pats to nav pamanījis, viņš to ar maigu tvērienu paceļ un aiznes saimniekam. Vēl var iemācīt, ka suns pievērš saimnieka uzmanību ar pieskārienu, ja kāds publiskā vietā mēģina uzrunāt saimnieku no aizmugures ar konkrētām frāzēm, kuras visbiežāk cilvēki mēdz teikt. Tāpat sunim var iemācīt informēt, ja zvana pie durvīm vai telefons.”

Elfas suns Lauva ir viens no tiem mūsu aptaujāto lasītāju suņiem, kas šo komandu jau ir apguvis. “Lai arī mājās durvju zvans aprīkots ar gaismas signālu divās telpās, suns par katru zvānu ziņo ar riešanu. Tas palīdz, kad reizēm esmu citā istabā. Bija gadījums, kad, fotografējot ar telefonu, izmantoju gaismas zibspuldzi. Suns domāja, ka zvana pie durvīm, un sāka riet. Tā kā negāju durvis atvērt, suns apvainojās un palīda zem galda.” smaidot stāsta Elfa. Sandra savu suni Zāru nav speciāli apmācījusi, bet arī viņas suns ar riešanu informē par durvju zvana skaņu. “Kad Zāra pamana piebraucam pie mājas manu vīru, uzreiz skrien pie durvīm. Tad es zinu, ka tūlīt vīrs būs klāt,” atklāj Sandra. “Esam iegādājušies speciālu soliņu, lai augumā mazais suns var ērti skatīties pa logu.”

Astra dalās pieredzē, kā viņas suns Mia palīdz ikdienā: “Viņa man ziņo par klauvējienu vai durvju roktura raustīšanu. Ziņo arī, ja uz plīts kaut kas ļoti vārās un katla vāks cilājas.” Savukārt Ineses suns Spice paglāba saimnieci no iespējamās lielākas nelaimes: “Reiz aizmirsu ēdienu uz plīts, un tas sāka piedegt. Dūmu detektors sāka skanēt, suns, to dzirdot, rēja, riņķoja ap mani un varēja redzēt, ka ir ļoti uztraucies.”

Vai ir kādas darbības, ko nedzirdīgu saimnieku suņiem vajadzētu apgūt, taču dzirdīgi saimnieki nevēlētos mācīt? Līga atbild: “Tā ir reaģēšana uz trokšņiem. Dzirdīgi saimnieki mācīs sunim maksimāli neitrāli izturēties pret jebkuru troksni gan mājās, gan ārā, tāpat arī nepievērst uzmanību visiem, kas uz ielas cenšas uzrunāt. Taču nedzirdīgu saimnieku suņiem tieši reakcija uz dažādajām dzīves situācijām, tai skaitā, trokšņiem, kas informē par kaut ko, var noderēt.”

Ingrīda stāsta, ka komunikāciju ar savu suni Retu apgūst, mācoties no internetā pieejamiem materiāliem. Lai gan daudz informācijas var atrast

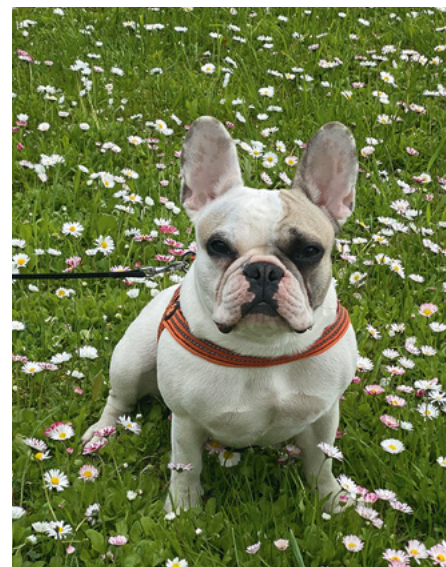

Sandra ar Zāru (pa kreisi) un Inese ar Spici

internetā un grāmatās, suņu uzvedības speciāliste Līga aicina apgūt suņu apmācību pie profesionāla klātienē: “Pirmkārt, komunikāciju starp saimnieku un kinologu ir iespējams īstenot rakstiski. Otrkārt, ja ir tāda iespēja, nodarbībās var piedalīties arī cilvēks, kas speciālista runāto iztulko tu zīmju valodā.” Suņu skolu 2–3 mēnešus divas reizes nedēļā apmeklēja Vilhelmīne ar savu suni Amoru. Viņa neizmantoja tulku, jo nodarbības notika vakaros un citā pilsētā. Vilhelmīne centās stāstīto lasīt no lūpām un nodarbībās komandām izmantoja arī balsi. Suns iemācījās vairākas komandas un prasmi neitrāli pāriet garām citiem suņiem. “Bija vairāki iemesli, kāpēc pārtraucu suni vest uz skolu. Izskatījās, ka sunim nodarbības apnīka un vairs nesevoja mācībām. Savukārt man galvenais bija sunim iemācīt pamatus, kas tika izdarīts,” atceras Vilhelmīne.

PRIEKŠ, KO DĀVĀ SUNS

“Esmu laimīga, ka man ir suns,” atzīstas Gundega. Ne velti suns tiek dēvēts par cilvēka labāko draugu. Viņš ir lojāls pret saimnieku, vienmēr vēlas būt līdzās un spēj iepriecināt un mierināt. Pētījumi rāda, ka vien suņa glaudīšana samazina cilvēkā esošo stresa hormona kortizola līmeni. Arī mūsu aptaujātās lasītājas novērtē savus lolojumdzīvniekus. Elfa stāsta, cik svarīgs ir Lauva viņas dzīvē: “Lauva man ir zvaigzne. Kad satiekos ar saviem nedzirdīgajiem draugiem, viņi vispirms apvaicājas, kā iet manam Lauvam, un tikai pēc tam pajautā, kā

Astras Mia

man pašai klājas.” Inese, kas ar Spici dzīvo Anglijā, stāsta: “Ar suni kopā esmu visu laiku. Kopā esam apceļojušas Angliju, Velsu. Kopā kāpjām kalnos, dodamies pārgājienos, atpūšamies kempingā. Suns ir ļoti uzticīgs man.” Savukārt Astra pamanījusi, ka Mia vēro viņas un vīra sarunas zīmju valodā. “Ja kāds strīdas, tad suns pieņāk klāt, pieskaras ar ķepu, kā gribēdams teikt: “Pietiek!”” ●

Dažādas izglītojošas rakstus par suņu apmācību un ikdienu, piemēram, par to, kā iemācīt kucēnam nekost rokās, kādus iemauktus labāk izvēlēties, var atrast zīmola “My Perfect Dog” mājaslapas sadaļā “Izglītojoši materiāli”.

Sveicam novembra jubilārus!

*Tāds gaišums tikai ļoti retam rudenim.
Tāds gaišums vēl nav bijis
man līdz šim.*

*Ne ziemas bail, ne arī tumsa kaiš.
Jau pašā sajūtā ir kaut kas gaišs.
Kā balti dvieļi liedagi gar jūru,
Es eju krastu šo jau kuro reizi.
Un viss ir gaismā balts un sudrabots,
Es nezinu, par ko man tas ir dots.
/I. Ziedonis/*

DAUGAVPILS BIEDRĪBĀ

19.11. ANNA ZENOVA

LIEPĀJAS BIEDRĪBĀ

04.11. LAIMDOTA HODAKOVA

05.11. KĀRLIS NEBIJS

RĒZEKNES BIEDRĪBĀ

13.11. ANNA KOSOVA

VALMIERAS BIEDRĪBĀ

13.11. DACIJA ZĪLE

30.11. INTA ILZĒNA

RĪGAS BIEDRĪBĀ

02.11. IRATIADA KOROLKOVA

05.11. GAĻINA REGŽA

07.11. HELMUTS ZONENBERGS

11.11. JEĻENA MALTIZOVA-
GŽESJAKA

13.11. VLADIMIRS GRIŠUŅINS

15.11. VERA PETROVA

16.11. ALEKSANDRS JEVTUHOVS

24.11. VADIMS KILDIŠS

30.11. VIKTORIJA ROMANOVA

30.11. ULDIS SPROĢIS

Līdzjūtības

*Izdziest mūžs kā sveces liesma,
Izdeg tā kā saules stars,
Apklust tā kā laba dziesma,
Kas vairs sirdi neaizskar.
/J. Sirmbārdis/*

Mūžībā devies mūsu biedrs

ANDRIS LASMANIS

(18.02.1946.–12.09.2022.)

Liepājas RB biedri izsaka visdziļāko
līdzjūtību tuviniekiem,
Andri Lasmani mūžībā pavadot.

+

Mūžībā aizgājušas mūsu biedres

FAINA KINDZERSKA

(15.02.1941.–30.09.2022.)

NADEŽDA PURIŅA

(05.02.1964.–01.10.2022.)

VALĒRIJA KREICBERGA

(19.03.1942.–03.10.2022.)

JŪLIJA DEPKOVSKA

(06.10.1933.–07.10.2022.)

Visdziļākā līdzjūtība tuviniekiem
un draugiem.

LNS Rīgas reģionālā biedrība

+

*Aiz katra paliek dzīve
Un pasacītais vārds,
Bet atmiņas tik dārgas
Sirds ilgī saglabās.
/M. Jansone/*

Izsakām visdziļāko līdzjūtību visai
ģimenei un tuviniekiem šajā
skumjajā un grūtajā laikā,
JŪLIJU DEPKOVSKU zaudējot.

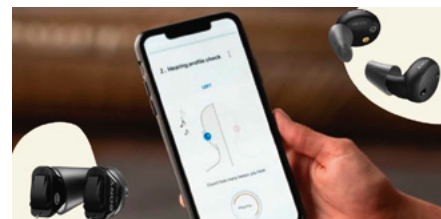
Bijušie kaimiņi Inese, Evija un Juris

+

Mūžībā aizgājis vīrs, tēvs un
Rēzeknes RB biedrs
ULDIS KRŪMIŅŠ
(12.03.1952.–14.10.2022.)

*Genita Krūmiņa, Ineta
un Edgars Cesko*

“Sony” piedāvās arī dzirdes aparātus

Elektronikas ražotājs “Sony” paralēli plaša patēriņa iekārtu radīšanai pievēršies arī medicīnas tehnoloģijām, kopdarbā ar uzņēmumu “WS Audiology” radot savus pirmos dzirdes aparātus. ASV Pārtikas un zāļu pārvalde vasaras sākumā deva zaļo gaismu to palaišanai tirgū, kas ļāvis “Sony” izziņot divus dzirdes aparātu modeļus – CRE-C10, ko varēs iegādāties par 1000 USD, un CRE-E10, kas maksās 1300 USD.

Šie dzirdes aparāti paredzēti ikdienas lietošanai tiem, kuriem ir viegls vai mērens dzirdes zudums. Izmantojot “Sony” mobilo lietotni “Hearing Control”, var veikt ierīces iestatīšanu un personalizēt iestatījumus, piemēram, regulēt skaļumu.

Lētākais – CRE-C10 modelis, nepārtraukti lietojot, darbosies līdz 70 stundām. “Sony” saka, ka tas esot viens no mazākajiem dzirdes aparātiem, kas pieejams tirgū. Uzņēmums norāda, ka lietojot “tas praktiski nav redzams” un nodrošina “izcilu skaņas kvalitāti”.

Savukārt CRE-E10 modelis vairāk līdzinās austiņām. Ar vienu pilnu uzlādi tas var darboties līdz 26 stundām. Ierīce atbalsta “Bluetooth”, tāpēc lietotāji var izveidot savienojumu ar pagaidām tikai iOS iekārtām un klausīties mūziku, podkāstus utt. Šis dzirdes aparāts pārdošanā nonāks ziemā.

Avots: www.kursors.lv